

Наталія Кіщенко,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

<https://orcid.org/0000-0002-7685-4518>

м. Київ, Україна

Лексичні кореляції ділової англійської мови у бізнес-дискурсі

Lexical correlations of business English in business discourse

***Анотація.** У сучасних умовах глобалізації, що характеризуються поглибленням процесів інтеграції у всіх сферах суспільного життя та нівелюванням національно-культурних кордонів, з одного боку, і одночасно зростанням антиглобалістських настроїв, що виражаються у посиленні рухів на захист національного суверенітету, прагненні до національної самостійності та відокремленості. Іншого, важливого значення набуває наукове вивчення сучасного феномену політичної комунікації як виду мовної діяльності, її національно-культурних особливостей, виявлення та вирішення проблем, що перешкоджають ефективному міжкультурному взаємодії. Серед факторів, що впливають на процес комунікації, особливості національної культури, національної свідомості та менталітету, когнітивноціннісної картини світу мають першорядне значення. Вони зумовлюють комунікативну поведінку представників тієї чи іншої лінгвокультурної спільності, безпосередньо впливають як на мовну (вербальну), так і немовну (невербальну) комунікації. З точки зору ефективності мовної комунікації володіння мовою даної лінгвокультурної спільності, якою здійснюється комунікація, має першорядне значення. Ми поділяємо висловлену в лінгвістичній літературі думку про те, що поняття володіння мовою є багаторівневою структурою і не може бути обмеженим лише лінгвістичним фактором. Крім лінгвістичних знань, володіння мовою та вміння її використання в мові, включаючи процеси говоріння (письма) та розуміння, передбачає володіння та іншими рівнями знання мови – національно-культурною, енциклопедичною (фоновую) та ситуативною. В контексті зростаючої важливості міжкультурної комунікації, особливу увагу слід звернути на роль медіа та інформаційних технологій у формуванні міжнаціонального розуміння та сприянні діалогу між культурами. Засоби масової інформації, такі як телебачення, радіо, Інтернет, не лише відображають культурні реалії та взаємодію націй, а й активно впливають на формування стереотипів, уявлень та уявлень про інші культури. Тому важливо проводити дослідження та розвивати стратегії комунікації, спрямовані на сприяння взаєморозумінню та відкритому обміну культурними цінностями. Такий підхід сприятиме подоланню міжкультурних бар'єрів та сприятиме побудові гармонійних відносин у сучасному глобалізованому світі.*

Ключові слова: мовна комунікація, лінгвокультурна спільнота, знання.

Summary. *In the modern conditions of globalization, which are characterized by the deepening of integration processes in all spheres of social life and the leveling of national and cultural borders, on the one hand, and at the same time the growth of anti-globalist sentiments, which are expressed in the strengthening of movements to protect national sovereignty, the desire for national independence and separation. Scientific study of the modern phenomenon of political communication as a type of language activity, its national and cultural features, identification and resolution of problems that hinder effective intercultural interaction acquires another, important importance. Among the factors affecting the communication process, the peculiarities of national culture, national consciousness and mentality, cognitive value picture of the world are of primary importance. They determine the communicative behavior of representatives of a particular linguistic and cultural community, directly affect both linguistic (verbal) and non-linguistic (non-verbal) communication. From the point of view of the effectiveness of language communication, mastering the language of the given linguistic and cultural community, which is used to communicate, is of primary importance. We share the opinion expressed in the linguistic literature that the concept of language proficiency is a multi-level structure and cannot be limited only to the linguistic factor. In addition to linguistic knowledge, mastery of the language and the ability to use it in the language, including the processes of speaking (writing) and understanding, implies the mastery of other levels of language knowledge – national-cultural, encyclopedic (background) and situational. In the context of the growing importance of intercultural communication, special attention should be paid to the role of media and information technologies in the formation of international understanding and the promotion of dialogue between cultures. Mass media, such as television, radio, and the Internet, not only reflect the cultural realities and interactions of nations, but also actively influence the formation of stereotypes, ideas, and perceptions about other cultures. Therefore, it is important to conduct research and develop communication strategies aimed at promoting mutual understanding and open exchange of cultural values. Such an approach will help to overcome intercultural barriers and help to build harmonious relations in the modern globalized world.*

Key words: *linguistic communication, linguistic and cultural community, knowledge.*

Вступ. Актуальність дослідження полягає у необхідності подальшого аналізу взаємозв'язку та взаємовпливу людини, мови та культури. Це дослідження спрямоване на виявлення національно-культурної специфіки мовної та комунікативної свідомості, а також на вивчення ступеня впливу категорій та концептів свідомості, концептуальної, мовної та ціннісної картин світу на принципи, норми, стратегії та тактики мовної комунікації. Особлива увага приділяється політичній комунікації, яка має на меті вплив на свідомість та поведінку людини.

Національно-культурний та енциклопедичний (фоновий) рівні передбачають володіння специфічними мовними засобами,

включаючи стійкі словосполучення та обороти, конотації, культурні прецеденти, реалії та культурні коди. Ситуативний рівень володіння мовою передбачає вміння застосовувати ці знання відповідно до комунікативної ситуації. Іншими словами, володіння мовою передбачає наявність соціокультурної та комунікативної компетенцій, культурної грамотності щодо базових соціокультурних та комунікативних категорій та концептів, які не лише відображаються у мовній діяльності представника певної лінгвокультурної спільноти, але й зумовлюють її.

Методологія та методи дослідження. Методологія цього дослідження базується на інтеграції різних наукових підходів для комплексного аналізу національно-культурної специфіки мовної та комунікативної свідомості. Основні методи дослідження включають:

1. Лінгвістичний аналіз: дослідження стійких словосполучень, конотацій, культурних прецедентів та реалій, що відображають національно-культурну специфіку мовного використання.

2. Культурологічний аналіз: вивчення культурних кодів та соціокультурних категорій, що впливають на комунікативну поведінку.

3. Когнітивний аналіз: аналіз когнітивної свідомості, включаючи мовну та комунікативну свідомість, які визначають ефективність мовної комунікації.

4. Соціолінгвістичні методи: вивчення взаємодії мови та соціального контексту, що включає аналіз ситуаційного використання мовних знань.

5. Психолінгвістичні методи: дослідження психологічних аспектів сприйняття та використання мови, особливо в контексті впливу політичної комунікації на свідомість та поведінку.

Застосування цих методів дозволяє детально дослідити етнокультурну специфіку комунікативної поведінки представників різних національно-лінгвокультурних спільнот через аналіз базових соціокультурних та комунікативних категорій і концептів. Це, у свою чергу, сприяє глибшому розумінню принципів, норм та стратегій мовної комунікації в рамках конкретної лінгвокультурної спільноти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення, гостро постає проблема дослідження ділової англійської мови, в ній вперше в руслі стратегічного та інтерактивного підходів до комунікації на основі політичного дискурсу проведено аналіз мовних проявів мовознавчих принципів, стратегій та тактик, характерних для англійської політичного дискурсу, способів та механізмів мовного впливу, а також специфічних політичної комунікації методів мовного маневрування Вперше на основі інтегративного лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного аналізу розглянуто фреймову

структуру базових англійських соціокультурних та комунікативних категорій та концептів у контексті їх впливу на мовну комунікацію. Вперше показано риторичні та стильові особливості англійської політичної комунікації, використання персуазивних методів впливу, у тому числі прийомів мовного маніпулювання, навмисного використання розмовної та метафористичної мови, а також її ідіоматичного, фразеологічного та пареміологічного фондів. Вперше за допомогою семантичного аналізу відтворено фрагменти ціннісного образу світу, детермінуючі норми мовної поведінки та регулюючі речеповедінкові стратегії та тактики у політичній комунікації. Вперше показано функціонально-жанрові та стилістичні особливості політичної комунікації у міжкультурному контексті, особливості прояву культурного, у тому числі мовного коду, використання етнокультурних символів та асоціацій у мовній діяльності.

До останнього часу лінгвістична теорія мовної комунікації характеризувалася наявністю застійних явищ, пов'язаних з домінуючим становищем концепцій механістичної орієнтації, позбавлених антропологічного змісту. Справжня робота є одним із спроб, що робляться у зазначеній галузі знання, подолати зазначені явища, розглянути мовну діяльність у триєдиного зв'язку людини, мови та культури. У будь-якому мовному акті проявляються, взаємодіючи один з одним, принаймні три рівні організації мовної особистості – вербально-семантичний, лінгвокогнітивний (тезаурусний) та мотиваційний (прагматичний). Проте аспекти вивчення мовної особистості перебувають над ієрархічних відносинах, а відносинах взаємододатковості. Отже, з позицій аксіології можна розглядати пізнавальний та поведінковий плани мовної особистості, з позицій концептології – ціннісний та комунікативний аспекти та, відповідно, з позицій мовної взаємодії – цінності та мовну картину світу. При цьому всі ці аспекти співвідносяться з мовними способами їх вираження. Мовна свідомість втілюється у мовній діяльності, яка передбачає як процеси говоріння (письма), і розуміння. Головною причиною нерозуміння при міжкультурному спілкуванні не різниця мов, а відмінність національних свідомостей комунікантів. Носії різних мов «розумітимуть один одного тією мірою, як і образи їх свідомостей перетинаються (володіють спільністю), розбіжність цих образів і буде причиною неминучого нерозуміння при міжкультурному спілкуванні».

Для різних видів мовної діяльності у ситуації спілкування людина використовує низку компетенцій як немовних, і власне мовних. До загальних немовних компетенцій належать так звані декларативні знання, що включають як знання про світ, так і соціокультурні знання.

Картина світу, що сформувалася у дорослої людини, відрізняється складною організацією як у концептуальному, так і в мовному плані і чітко співвідноситься зі словником та граматиною рідної мови. Успішність комунікації залежить від збігу концептуальної та мовної картин світу учасників спілкування.

Тим часом соціокультурні знання стосовно країни мови, що вивчається, найчастіше є для вивчає мову принципово новими, при цьому спроби спертися на вже наявний досвід і стереотипи, що склалися, можуть призвести до формування у вивчає мову спотворених уявлень про мову, що вивчається. Соціокультурні знання про ту чи іншу мовну спільноту можуть охоплювати найрізноманітніші галузі, у тому числі географічні та історичні реалії та персоналії, систему цінностей, переконань, соціально-економічних та політичних відносин, міжособистісні відносини, включаючи поняття влади та солідарності, повсякденне життя, умови життя, традиції, звичаї, правила етикету, виконання ритуалів, мова жестів тощо. Знання про систему цінностей та уявлень, прийнятих у певних соціальних групах інших країн та регіонів (наприклад, про релігійні переконання, табу (заборони), суспільні, історичні факти та ін.) необхідні для здійснення міжкультурної комунікації.

Як психічний процес, мова пов'язана з іншими психічними процесами, які зазвичай розглядаються як когнітивні (пізнавальні): сенсорними відчуттями і сприйняттям, увагою і пам'яттю, мисленням і уявою, тобто. з тими процесами, серед яких мова перебуває, разом із якими розвивається і з яких людина пізнає світ.

В той же час, всі ці процеси не просто впливають на породження та розвиток самої мови, сприяють і поєднують її, але є органічними мовними складовими.

Про промови можна й як особливу форму людського поведінки, тобто. як про мовленнєву поведінку. Поведінка в традиції біхевіоризму розуміється скоріше фізіологічно – це, як зазначають науковці, автор одного з найавторитетніших американських психологічних словників, будь-яка реакція організму, що вимірюється, яка охоплює активність (діяльність): дії, реакції, рухи, процеси, операції тощо [2].

Головною перешкодою в ідентичному розумінні того самого комунікативного акту носіями різних національних культур є так звані системні, знакові властивості культурних предметів. Вони є основною проблемою теорії міжкультурного спілкування. Слабкість теорії міжкультурного спілкування обумовлена недостатньою розробленістю проблем знакових властивостей культурних предметів, шляхів формування спільності свідомостей у носіїв різних національних культур. Різні підходи та концепції до опису мови пояснюються

безперечною складністю аналізованого феномену, а також самою природою його теоретичного пізнання дослідниками різних шкіл та напрямів. Жодну з концепцій не можна, мабуть, розглядати як єдино правильну чи в чомусь неправильну. Всі вони мають свої обґрунтування і по-своєму інтерпретують якісь сторони та зв'язки описуваного явища. Вони визначені як часом розробок та рівнем розвитку науки на той момент, так і різними вихідними точками зору дослідників, їх розуміння психолінгвістичної природи мови. Принаймні при описі моделі мови слід мати на увазі її комплексний, багатосторонній та інтегративний характер, що включає міжкультурний компонент. Головним у комунікації, незалежно від різновидів дискурсу, у якого вона відбувається, є здійснення персонального та масового впливу. У цьому процесі комунікації слід розглядати у тому діалогічному єдності, бо під час мовної взаємодії комунікантів вплив виявляється як адресантом на адресата, а й адресатом на адресанта. Крім того, слід враховувати, що в ході комунікативного акту промовець і слухач можуть періодично змінюватися ролями і адресант у результаті комунікативного акта, зазнавши впливу з боку адресата, може скоригувати свою позицію або змінити її. В даний час одним з актуальних напрямів у лінгвістичних дослідженнях є проблематика найрізноманітніших аспектів мовної діяльності та мовної взаємодії з урахуванням комунікативно-прагматичних факторів, у тому числі найрізноманітніших характеристик мовної/комунікативної особистості. Найчастіше саме комунікативно-прагматичні чинники виявляються причиною комунікативних невдач. Облік комунікативно-прагматичних чинників у сенсі слова може дозволити мовному суб'єкту правильно побудувати своє мовлення і шляхом на респондента досягти очікуваного результату. Комунікація є культурно обумовленим процесом. Крім знання мови спілкування, що є головним чинником успішної комунікації, існує низка інших складових процесу комунікації, які тією чи іншою мірою зумовлені культурою і від яких тією чи іншою мірою залежить успіх комунікації. Кожна з цих складових впливає сприйняття комунікантів, що у своє чергу визначає тлумачення (розуміння) поведінки партнерів [4].

Головною функцією політичної комунікації є боротьба за політичну владу на основі використання комунікативної діяльності: політична комунікація покликана вплинути на розподіл влади (шляхом виборів, призначень, створення громадської думки та ін.) та її використання (ухвалення законів, видання указів, постанов та ін.). Політична комунікація відображає існуючу політичну реальність, змінюється разом з нею та бере участь у її перетворення. Політична комунікація впливає на розподіл та використання влади завдяки

тому, що вона служить засобом впливу на свідомість людей, що приймають політичні рішення (виборців, депутатів, чиновників та ін.). Політична комунікація як передає інформацію, а й надає емоційне вплив на адресата, перетворює існуючу у свідомості людини політичну картину світу [5].

Критичний підхід, що розвивається в руслі так званого критичного дискурс-аналізу, націлений на критичне вивчення соціальної нерівності, вираженої в мові або дискурсі. У роботах представників критичного дискурс-аналізу розглядається проблема використання мови як засобу влади та соціального контролю. Одним із відносно нових дослідницьких напрямів у політичній лінгвістиці є когнітивний підхід, що дозволяє від опису одиниць та структур дискурсу перейти до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації. Моделювання когнітивної бази політичного дискурсу здійснюється через аналіз фреймів та концептів політичного дискурсу, метафоричних моделей та стереотипів, що лежать в основі політичних упереджень. У рамках когнітивного підходу досліджується також взаємозв'язок мови та ідеології. Політичне спілкування завжди ідеологізовано, оскільки комуніканти виступають у ньому не як особистості, які представляють себе, а як представники інститутів і політичних груп. Під ідеологією розуміється система принципів, що лежить в основі групових знань та думок, заснована на групових цінностях. Зумовлені ідеологією ментальні схеми суб'єктів політичного спілкування визначають їхню вербальну поведінку, зокрема, стратегії та риторичні прийоми, імплікації та пресупозиції, мовні ходи та тематичну структуру дискурсу. У цій дисертації дослідження політичного дискурсу поєднує в собі елементи риторичного, критичного, когнітивного та лінгвокультурологічного підходів. У більшості робіт терміни політична комунікація та політичний дискурс використовуються практично як рівнозначні. Однак деякі автори вважають за краще говорити про дискурсивні характеристики політичної комунікації, справедливо зазначаючи, що будь-який текст повинен оцінюватися тільки в дискурсі, тобто з урахуванням конкретних умов його створення та функціонування. Цей дискурс визначає характер авторства тексту, його адресність, наміри автора, які виявляються у комунікативних стратегіях і тактиках, що використовуються. Крім того, важливим елементом дискурсу є його співвідношення з іншими текстами, що становлять відповідний наратив [1].

Активне вживання англіцизмів відзначено під час обговорення інтернет-комунікації та питань поширення інформації в Мережі. Імовірно, цьому сприяє не тільки необхідне для політиків такого рангу щоденне читання світової преси англійською мовою, яке

дозволяє їм бути в курсі останніх новин, а й проведення прес-конференцій для іноземної преси, під час яких необхідно підбирати таку лексику, яка буде перекладена з максимальне збереження задуманого прагматичного ефекту. Наприклад: «Ви ще про fake news не спитали. Це, напевно, також важливо» (Онлайн-конференція з інтернет-користувачами 2019 р.); Це анонімні ресурси, та ті самі анонімні інформаційні канали, Telegram-канали, які, на жаль, найчастіше продукують новини, що не мають під собою жодної фактичної основи (Онлайн-конференція з інтернет-користувачами 2019 р.); Відомий приклад стосується трагедії, що сталася на пожежі, і деякі інші випадки, коли такі фейки були надіслані нам з-за кордону, але вони стали цитуватися цілком респектабельними ЗМІ (Онлайн-конференція з інтернет-користувачами, 2019 р.). Звісно ж, що вибір англіцизмів залежить і від цільової аудиторії: усі вищеперелічені приклади були з інтерв'ю з інтернет-користувачами. Зафіксовано англomовну лексику при обговоренні музичних уподобань самого політика та його сім'ї, що закономірно, оскільки більша частина цієї лексики — прецедентні імена (Deep Purple, Linkin Park, Muse, Thirty Seconds to Mars) або сучасні музичні напрямки («реп», «хіп-хоп») (Онлайн конференція з інтернет-користувачами, 2019 р.). Ймовірно, використання прецедентних імен у паролній функції дозволяє отримати симпатії середнього класу відповідної вікової категорії та працює на створення певного іміджу.

Лексичні кореляції ділової англійської мови у бізнес-дискурсі відображають специфічні мовні особливості, що використовуються в професійному середовищі. Цей аспект мови включає в себе як загальноприйняті слова та вирази, так і вузькоспеціалізовані терміни, що вживаються у конкретних галузях бізнесу. Володіння цими лексичними кореляціями є ключовим для ефективної комунікації та успішного ведення бізнесу на міжнародному рівні.

У фінансовій сфері використовуються такі терміни, як "assets" (активи), "liabilities" (зобов'язання), "equity" (капітал), "revenue" (доходи), "expenses" (витрати) та "profit" (прибуток). Маркетингова мова включає слова та вирази "brand" (бренд), "market share" (частка ринку), "target audience" (цільова аудиторія), "advertising campaign" (рекламна кампанія) та "consumer behavior" (поведінка споживачів). У сфері управління та HR вживаються такі терміни, як "leadership" (лідерство), "team building" (побудова команди), "recruitment" (набір персоналу), "performance evaluation" (оцінка продуктивності) та "corporate culture" (корпоративна культура). Юридичні аспекти бізнесу передбачають використання слів та виразів, як-от "agreement" (угода), "terms and conditions" (умови), "confidentiality"

(конфіденційність), "liability" (відповідальність) та "breach of contract" (порушення контракту).

Практичне застосування цих термінів можна побачити в різних бізнес-документах та комунікаціях. Наприклад, у типовому електронному листі з фінансовими питаннями може бути таке звернення: "Please find attached the Q2 financial report for your review. The report highlights a 10% increase in revenue and a 5% decrease in operating expenses, resulting in a significant rise in our net profit. Additionally, our assets have grown by 15%, further strengthening our financial position. Looking forward to your feedback."

На маркетинговій зустрічі обговорення може виглядати так: "We need to focus on increasing our market share in the next quarter. Our target audience for the new product line is young professionals aged 25-35." Відповідь на це може бути: "Agreed. We'll also need to develop a strong advertising campaign to engage this demographic and analyze consumer behavior to fine-tune our strategy."

Ці приклади демонструють, як лексичні кореляції ділової англійської мови допомагають структурувати та ефективно передавати інформацію в професійному середовищі. Вони забезпечують точність, зрозумілість та ефективність комунікації, що є критично важливим для успіху в бізнесі.

Висновки. У лінгвістичній літературі термін "політичний дискурс" вживається у двох сенсах: вузькому та широкому. При вузькому розумінні політичний дискурс утворює сукупність всіх мовних актів, які у політичних дискусіях, і навіть правил громадської політики, освячених традицією і перевірених досвідом, що обмежує його суто інституційними формами спілкування. У широкому значенні він включає такі мовні освіти та форми спілкування, в яких до сфери політики належить хоча б одна із складових: суб'єкт, адресат або зміст повідомлення. Широке розуміння політичного дискурсу включає також екстралінгвістичні фактори (у тому числі ритуальне використання символів), що впливають на породження і сприйняття політичних текстів. Як показав проведений аналіз, політики нерідко вдаються до англіцизму у своєму професійному дискурсі. Як правило, політик використовує англіцизми при обговоренні питань зі сфери економіки, політики, спорту, музики, при обговоренні сучасних комп'ютерних технологій та новітніх винаходів науки та техніки. Функції англійської лексики у політичному дискурсі зводяться до такого переліку: номінація актуальних понять глобальної економічної та політичної комунікації; мовна економія; створення іміджу сучасного політика; нейтралізація (евфемізація) негативних конотацій слів рідної мови, функція пароля та ідеологічна. З позиції

адаптації англіцизмів у політичному дискурсі домінують ті слова, які завершили фонетико-графічну адаптацію в українській мові. Надалі є перспективним визначити ступінь впливу антропоцентричних параметрів на процес англізації, для чого доцільним буде провести порівняльний аналіз англізації професійного дискурсу політиків залежно від віку та статі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Битко А. Теоретичні засади соціологічного дослідження політичного дискурсу. *Український соціологічний журнал*. 2015. № 1–2. С. 66–70.
2. Буднік А. О. Особливості вивчення дискурсу в письмовій і усній комунікації. *Науковий вісник ДДПУ ім. І. Франка. Філологічні науки*. Дрогобич, 2016. № 5. С. 39–42.
3. Гошко К. О. Когнітивний дисонанс у перекладацькому дискурсі, як показник пошуку адекватного перекладу : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : 0.35.041 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2021. 92 с.
4. Дегтярьова К. В. Основи теорії мовної комунікації : навч.-метод. посіб. Полтава, 2012. 70 с.
5. Калішук Д. М. Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу. *Вісник Сумського державного університету. Філологічні науки*. Суми, 2006. Вип. 11. С. 153–159.
6. Кіщенко Н., Моргун І. Осмислення критеріїв мудрості у контексті міжнародних відносин. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Київ, 2023. 29 с.
7. Мацюк Г. Теоретичні засади опису мовних ситуацій у контексті прикладної соціолінгвістики. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Ужгород, 2009. Вип. 13. С. 66–70.
8. Петренко В. Політична мова як предмет наукового дослідження. Політичний менеджмент. Київ, 2007. № 5. С. 60–68.